

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Adriany Lamačkové
Postavení národnostních menšin v dokumentech OSN a Rady Evropy a jejich implementace do právních řádů Slovenské republiky a České republiky

Ve své disertační práci se doktorandka věnovala různým otázkám souvisejícím s právním postavením národnostních menšin. Jde o téma, které je stále velmi aktuální a kterému je v české a zahraniční odborné literatuře věnována značná pozornost. Ochrana národnostních menšin představuje složitou problematiku, jejíž právní uchopení vyžaduje nejen znalost úzkého okruhu dokumentů zaměřených na postavení menšin, ale také přehled nad universální a regionální ochranou lidských práv a příslušnými kontrolními mechanismy.

Doktorandka vycházela z poměrně úzkého výběru vědecké literatury, používala však celou řadu relevantních dokumentů mezinárodních organizací a do určité míry také judikaturu mezinárodních a národních soudních orgánů, resp. rozhodnutí kvazijudiciální podoby. Práce je psaná odborným jazykem, vybavena poznámkovým aparátem a vcelku splňuje formální kritéria kladená na tento druh vědecké práce.

Práce je členěna do pěti hlavních kapitol. V úvodu práce doktorandka vysvětlila, že hodlá objasnit jak význam zásady rovnosti, tak i otázku specifických práv národnostních nebo etnických menšin. Zájem autorky dále směřuje ke koncepci menšinových práv v právních rádech Slovenska a ČR.

V druhé kapitole se autorka zabývala ochranou národnostních menšin v dokumentech OSN, přičemž se soustředila na Mezinárodní pakty z roku 1966, Úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace z roku 1965 a na Deklaraci o právech příslušníků menšin z roku 1992. Zcela nesystémově začlenila do druhé části také podkapitolu „Postavení jednotlivců v rámci menšin“. Kromě určité nesystematičnosti lze kritizovat také skutečnost, že autorka z neuvedených důvodů vynechala relevantní část dokumentů OSN, která se na ochranu menšin vztahuje. Jde zejména o mandáty, které vznikly pod bývalou Komisí OSN pro lidská práva a příslušnou Subkomisí. Jako příliš stručný se může také jevit výklad problematiky čl. 26 a 27 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Doktorandka v podstatě pouze reprodukovala obsah příslušných komentářů Výboru OSN pro lidská práva bez hlubší reflexe, kterou lze od daného druhu vědecké práce očekávat.

Třetí část práce je věnována ochraně národnostních menšin v dokumentech Rady Evropy. Za přínos práce lze považovat podkapitolu o Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak autorka správně poznamenala, EÚLP neobsahuje ustanovení o právech menšin či příslušníků menšin. Doktorandka poukazuje ovšem oprávněně na řadu významných judikátů Evropského soudu pro lidská práva, které mají význam z hlediska právního postavení příslušníků menšin.

Podrobněji se autorka věnovala také Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin. Jako negativní moment je však třeba uvést, že daná podkapitola obsahuje ohledně klíčových problémů ochrany menšin spíše narážky, než vědeckou diskusi či argumentaci. To se týká především otázek charakteru individuálních a kolektivních práv či samotné definice národnostní menšiny.

Ve čtvrté a nejrozsáhlejší části své studie autorka analyzovala ochranu národnostních menšin v právních rádech Slovenska a ČR, přičemž se zaměřila nejprve na problematiku definice menšiny a na volbu příslušnosti k národnostní menšině. Otázku definice menšiny analyzovala především podle současné české právní úpravy, aniž by ovšem zohlednila relevantní sekundární literaturu. V dalších podkapitolách autorka nabídla jednak stručný přehled zvláštních menšinových práv a jednak rozbor zásady rovnosti jako základu ústavní ochrany lidských práv. Těžiště této části tvoří pak analýza tzv. „Antidiskriminačního zákona“, a to především s ohledem na argumentaci Ústavního soudu SR, který řešil různé námitky slovenské vlády proti danému zákonu, jako např. kritiku tzv. pozitivních (vyrovnávacích) opatření. Ve svém rozboru doktorandka poukazuje nejen na relevantní mezinárodní smlouvy, ale také na právní normy přijaté na úrovni komunitárního práva (směrnice Rady 2000/43/ES).

V závěru autorka shrnula především poznatky získané k otázce tzv. pozitivní diskriminace. Poněkud opomenula otázku zvláštních pozitivních práv příslušníků národnostních menšin. Tato skutečnost potvrzuje dojem, že volba tématu, resp. volba názvu disertační práce nebyla nejvhodnější. Také vztah mezinárodní a národní úpravy není v práci dostatečně vymezen.

Vzhledem k určitým nedostatkům práce zmíněným v tomto posudku doporučuji, aby se doktorandka v rámci obhajoby věnovala důkladněji následujícím otázkám:

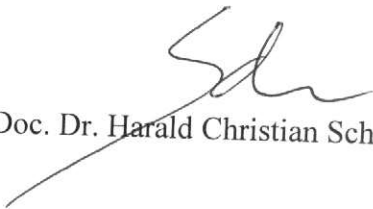
1. Na str. 6 autorka píše o „odpovědnosti států“ při zabezpečování práv na ochranu národnostních menšin. Vzhledem k tomu, že tato část úvodu může vzbudit nedorozumění, autorka by měla vysvětlit, co v mezinárodním právu znamená pojetí odpovědnosti.
2. Na str. 36 autorka narazila na problematiku rozdílů mezi tradičními a „novými“ menšinami. Během obhajoby by autorka měla vysvětlit definiční znaky „nové“ menšiny a případný odlišný právní režim pro tyto dvě odlišné kategorie.
3. Dále by se doktorandka měla vyjádřit k otázce definice národnostní menšiny v současném mezinárodním právu, a to zejména s ohledem na jednostranná prohlášení států. Jak lze ve světle mezinárodněprávních norem hodnotit definici menšiny obsaženou v zákonech ČR?
4. Vzhledem k názvu práce by autorka měla též představit stručnou analýzu vztahu

pozitivních práv příslušníků menšin na jedné straně a principu nediskriminace na straně druhé. Jde o komplementární úpravu na mezinárodní úrovni či naopak o konkurující právní koncepce?

Závěr:

Disertační práci předloženou Mgr. Adrianou Lamačkovou hodnotím jako vědeckou studii, která vykazuje některé zajímavé momenty. Bohužel zůstaly některé důležité otázky z hlediska právní analýzy nedotažené. Domnívám se, že by práce měla být před případnou publikací upravena. Přes určité výhrady blíže popsané v tomto posudku však práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 12.7.2007

Doc. Dr. Harald Christian Scheu, Ph.D